

Ulkoasiainneuvosto 29.1.2026; Suomen tavoitteet

Ulkoasiainneuvosto kokoontuu 29.1.2026 Brysselissä. Suomea kokouksessa edustaa ulkoministeri Elina Valtonen. Kokouksen varsinaisina aiheina ovat Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, Lähi-idän tilanne sekä Suurten Järvien tilanne. Ministerit käyvät myös epävirallisen lounaskeskustelun YK:n ihmisoikeusvaltuutettu Volker Türkkin kanssa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä, sekä mahdollisimman yhtenäistä pakotepolitiikkaa pakotekoalition maiden kesken. Suomen tavoitteena ovat mahdollisimman kattavat sektori- ja henkilöpakotteet.

Suomi tukee pakotteiden täydentämistä lisätulleilla Venäjän federaatiosta peräisin oleville tuotteille. Lisätullit ohjaavat irtautumisessa Venäjältä peräisin olevista tuotteista vahvistaen EU:n omaa tuotantoa ja toimitusketjujen hajauttamista sekä vähentävät siten Venäjän hyötymistä kaupallisesta tuonnista Euroopan unioniin.

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä materiaaliapua ja humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. (UTP 41/2023, UTPJ 12/2024) Suomelle on tärkeää, että EU:n tukea Ukrainalle jatketaan riittävällä tasolla ja että tukea pystytään toimittamaan nykyistä enemmän, nopeammin ja tehokkaammin. Suomi osallistuu myös Ukrainan jälleenrakennukseen. Suomi tukee EU:n Ukraina-suunnitelman (*Ukraine Plan*) toimeenpanoa Ukraina-tukivälineen (*Ukraine Facility*) avulla. EU:n on yhdessä kumppaniensa kanssa jatkettava tukeaan myös Ukrainan energiasektorille.

Suomi tunnistaa Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset Euroopan kokonaisturvallisuudelle ja tukee työtä EU:ssa Ukrainan turvallisuusjärjestelyjen vahvistamiseksi (E 33/2025). Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi ja siihen kytkeytyen Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Kestävä ja oikeudenmukainen rauha edellyttää Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamista yhtäältä Ukrainalle toimitettavan aseavun ja muun tuen sekä toisaalta Venäjän taloudelliseen kykyyn vaikuttavien pakotteiden kautta. Suomi tukee Ukrainan tavoitetta kestävästä ja oikeudenmukaisesta, YK:n peruskirjan sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesta rauhasta.

Suomi jatkaa rauhan edistämistä eri vaiheissa: ennen neuvotteluja, tulitauon aikana ja rauhanneuvottelujen yhteydessä. Ukrainan ja Euroopan on oltava mukana omaa turvallisuuttaan koskevissa keskusteluissa. Sodan lopputulos vaikuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti Euroopan ja transatlanttiseen turvallisuuteen.

Suomi on valmis tukemaan ja pyrkii hyödyntämään mahdollisia uusia yhteishankinta- ja rahoitusjärjestelmiä Ukrainan tukemiseksi niin EU:n kuin Naton yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti aloitteisiin

yhteistoiminnan lisäämiseksi Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa. (UJ 47/2023) Suomi ottaa huomioon myös Naton Haagin huippukokouksen julistuksen, jossa liittolaiset antoivat sitoumuksen Ukrainan tuen jatkamisesta ja tuen sisällyttämisestä sovittuun puolustusmenotavoitteeseen.

Suomi tukee Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen perustan (*European Defence Technological and Industrial Base*, EDTIB) vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023). Suomi katsoo, että on tärkeää liittää Ukrainan puolustusteollisuus Euroopan puolustuksen teknologiseen ja teolliseen pohjaan. Suomi tukee esitystä erillisestä Ukraina-yhteistyötä koskevasta pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) sitoumuksesta (EU/1366/2022-PLM-16).

Puolustusteollisuuden kehittämisessä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana, että oman puolustuksen vahvistaminen, huomioiden samalla transatlanttisen yhteistyön merkitys. Suomen tavoite on, että unioniin luodaan puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. (U 30/2024 vp)

Suomi tukee vahvasti Euroopan rauhanrahaston (European Peace Facility, EPF) käyttöä ja lisää omittamista Ukrainan tukemiseksi. EPF:n tulee tukea Ukrainan tarpeita vastaavan avun toimittamista mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti, ja myös tukimuotoja ja korvausperusteita tulisi arvioida tästä näkökulmasta. (EU/354/2023-UM-52)

Suomi on tukenut EUMAM Ukraine -operaation mandaatin jatkamista Ukrainan asevoimien tukemiseksi. Suomi tukee operaatiolle asetettua tehtävää koulutuksen tarjoamiseksi Ukrainan asevoimille sekä jäsenvaltioiden toiminnan koordinoimiseksi ja synkronoimiseksi Ukrainan asevoimien koulutuksen tuen osalta. Suomi katsoo, että Ukrainan tarpeiden tulee olla operaation suunnittelun ja toimeenpanon keskiössä. Suomi painottaa EU:n ja Naton tiivistä yhteistyötä ja EUMAM:n ja Naton NSATU-mission toimien täydentävyyttä. (UTP 33/2024 vp)

Suomi tukee EU:n lisäpakotteiden asettamista varjolaivastoa ja sen taustalla toimivia tahoja kohtaan sekä muita mahdollisia samanmielisten maiden yhteisiä toimia (kuten vakuutustarkastukset), joilla pyritään puuttumaan varjolaivastoon. (EU/630/2025-TEM-3)

Suomi tukee Ukrainan turvallisuusjärjestelyitä koskevaa valmistelutyötä EU:ssa, mukaan lukien unionin oma panos Ukrainan turvallisuuden varmistamiseksi. Suomi katsoo, että EU:n on sitouduttava kantamaan merkittävä vastuu Ukrainan pitkän aikavälin tukijana. (EU/307/2025-UM-18)

Suomi jatkaa vahvaa tukeaan Ukrainan EU-lähentymiselle. Suomi yhtyy komission arvioon siitä, että Ukrainan kaikki neuvotteluklusterit voidaan avata vuoden 2025 loppuun mennessä. Suomi toivottaa tervetulleeksi komission sitoutumisen tukea Ukrainan kunnianhimoista tavoitetta sulkea neuvottelut vuoden 2028 loppuun mennessä, mutta korostaa, että tämä edellyttäisi uudistustahdin merkittävää kiihdyttämistä varsinkin perusasioiden kokonaisuuden ja siinä erityisesti oikeusvaltion osalta. Korruptionvastaisiin toimiin on kiinnitettävä vahvaa huomiota, jotta nykyinen suuntaus ylläpidetään ja riskit takaskeleisiin ennaltaehkäistään. (E 98/2025 vp)

Suomi edellyttää, että Venäjän vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu. (VNS 3/2024 vp) Suomi edistää kansainvälisiä toimia vastuuvastuun varmistamiseksi Ukrainaan kohdistuneesta hyökkäysrikoksesta sekä hyökkäyssodan yhteydessä tehdyistä muista kansainvälisen oikeuden vastaisista rikoksista.

Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. (E 31/2024 vp)

Suomi korostaa, että EU:n toimet tulee valmistella siten, että ne ovat kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden mukaisia.

Lähi-idän tilanne

Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi Lähi-itään. Tämä on tarpeen myös laajempien kansainvälisten jännitteiden purkamiseksi. (VNS 3/2024 vp)

EU:n on kaikilla toimillaan edistettävä rauhaa, vakautta ja siviilien suojelua Lähi-idässä. EU:n tuki kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamiselle ja siviilien suojelulle on keskeistä. EU:n tulee edistää kansainvälisen oikeuden mukaisia ratkaisuja alueen konflikteihin.

EU:n on tuettava kaikin tavoin tulitaukoa Gazassa sekä neuvotteluja sodan lopettamiseksi. On tärkeää pyrkiä sopimukseen, joka toimii pohjana Gazan vakauttamiselle ja jälleenrakentamiselle sekä askeleena kohti kestävästä rauhaa Israelin ja palestiinalaisten välille. Suomi tukee EUBAM Rafah -rajavalvontaoperaatiota osana EU:n tukea tulitauon toimeenpanolle tilanteen mahdollistaessa operaation toiminnan.

Gaza on keskeinen osa Palestiinalaisaluetta, ja EU:n on edistettävä sen tulevaisuuden ratkaisemista kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Gazan aluetta ei tule pienentää eikä sen väestöä pakottaa siirtymään pois alueelta. EU:n tulee tukea presidentti Trumpin suunnitelmaa tulitauon saavuttamiseksi Gazassa, edistää Ranskan ja Saudi-Arabian johdolla laaditun New Yorkin julkilausuman (johon Suomi liittyi 5.9.2025) tavoitteita Palestiinan kysymyksen rauhanomaisesta ratkaisemisesta ja kahden valtion ratkaisun toteuttamisesta sekä tarkastella avoimesti Arabimaiden Gazan tulevaisuutta ja jälleenrakennusta koskevia suunnitelmia ja ehdotuksia. Suomi kannattaa EU:n aktiivista roolia Gazan rauhansuunnitelman toimeenpanossa. EU:n on tuettava kansainvälisiä neuvotteluratkaisuun perustuvia pyrkimyksiä riisua Hamas vallasta, ja Hamas ja muut aseelliset ryhmittymät aseista Palestiinalaisalueella ja selvitettävä konkreettisia mahdollisuuksiaan tähän. Suomi tukee EUPOL COPPS -operaation työtä Palestiinalaisalueen turvallisuus- ja oikeussektoreiden uudistamiseksi.

EU:n tulee edistää voimakkaasti humanitaarisen avun perillepääsyä koko Gazan alueella ja tuomita humanitaaristen periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden vastaiset toimet, kuten avustuskuljetusten estäminen ja avun jakelun militarisointi. EU:n tulee vaatia, että Israel noudattaa kansainvälisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan, mukaan lukien suojella siviilejä ja humanitaarista avustushenkilöstöä sekä varmistaa nopea ja esteetön humanitaarisen avun pääsy Gazaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. EU:n on tuettava YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestö UNRWAn edellytyksiä toimia mandaattinsa mukaisesti Gazassa ja Länsirannalla ml. Itä-Jerusalem. EU:n on tuettava alueella toimivien järjestöjen, kuten UNRWA, Punainen Risti/Puolikuu ja WFP, mahdollisuuksia toimittaa humanitaarista apua paikalliselle väestölle.

Suomi on pitänyt tärkeänä UNRWAn riskienhallinnan vahvistamista ja on myös suunnannut omaa tukeaan UNRWAlle tähän tarkoitukseen. Kaikki terrorismisyytökset on otettava vakavasti ja selvitettävä.

EU:n tulee jatkaa vahvaa tukeaan palestiinalaishallinnolle sekä edellyttää siltä tarvittavia reformeja. EU:n tulee jatkossakin vaatia Israelilta palestiinalaishallinnolle kuuluvien tulli- ja verotulojen maksamista.

EU:n tulee tukea Länsirannan vakautta konkreettisoin toimin. Suomi pitää tärkeänä, että EU kiinnittää huomiota Israelin syveneviin miehitystoimiin Länsirannalla sekä reagoi konkreettisoin toimin voimakkaasti lisääntyneeseen väkivaltaan palestiinalaista siviiliväestöä kohtaan. Suomi tukee EU:n ihmisoi-keuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita väkivaltaisille siirtokuntalaisille. (UTPJ 11/2024).

Suomi korostaa, että sotatoimia ei saa kohdistaa siviileihin ja tuomitsee kaikki siviileihin kohdistuvat sotatoimet mukaan lukien siviilien käytön ihmiskilpinä Gazassa ja israelilaisten siirtokuntien asukkaiden harjoittama väkivalta.

Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita Israeliin kohdistuneeseen terroristiseen hyökkäykseen osallistuneille Hamasiin liittyville ryhmille. (UTPJ 8/2024) EU on tuominut Hamasin ja muiden ryhmittymien 7.10.2023 tekemät hyökkäykset jyrkästi.

Suomi tukee kansainvälisten itsenäisten ja riippumattomien tuomioistuimien (mm. ICC, ICJ) työtä. EU:n toimissa tulee huomioida Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) pidätysmääräykset, Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) 19.7.2024 antama neuvova lausunto, jossa tuomioistuin totesi Israelin läsnäolon miehityllä Palestiinalaisalueella laittomaksi, ICJ:n 22.10.2025 antama neuvova lausunto Israelin oikeudellisista velvoitteista liittyen YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen ja kolmansien maiden läsnäoloon ja toimintaan miehityllä palestiinalaisalueella sekä ICJ:n antamat, Gazan tilannetta koskevat väliaikaisten turvaamistoimien määräykset, jotka sitovat kyseisen oikeudenkäynnin osapuolia oikeudellisesti. Suomi on tukenut selvityksen laatimista EU-tasolla ICJ:n 19.7.2024 antaman neuvovan lausunnon vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä.

EU:n tulee vaatia Iranin hallintoa pidättäytymään väkivallasta omia kansalaisiaan kohtaan ja kunnioittamaan iranilaisten sananvapautta ja oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen sekä kaikkien oikeudettomasti pidätettyjen mielenosoittajien vapauttamista.

Suomi suhtautuu myönteisesti keskusteluun eri toimintavaihtoehtoista, ml. mahdollisista Iraniin kohdistuvista lisäpakotteista.

Iranin ydinohjelman osalta EU:n on tuettava neuvottelujen jatkumista kestävän ja kattavan sopimuksen saavuttamiseksi. Iranilta on edellytettävä täysimääräistä yhteistyötä Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) kanssa, mukaan lukien ydinohjelman nykytilan todentaminen. Iranin sitoutuminen ydinsulkusopimukseen (NPT) on keskeistä, ja EU:n on jatkettava vahvaa tukeaan IAEA:lle.

Iranista ei saa tulla ydinasevaltiota. Tämä on keskeistä niin Lähi-idän alueelle kuin laajemminkin globaalille turvallisuudelle, ml. kansainväliset ydinaseiden leviämistä rajoittavat sopimukset ja järjestelyt.

Suomelle on tärkeää EU:n johdonmukainen suhtautuminen eri konflikteihin ja niihin liittyviin kansainvälisen oikeuden kysymyksiin.

Suurten Järvien tilanne

Suomi jakaa EU:n tilannearvion ja huolen Suurten Järvien alueen sekä Kongon demokraattisen tasavallan itäosien tilanteesta. Riskinä on yhä laajempi alueellinen epävakaus, alueellinen eskalaatio sekä muiden maiden ja aseryhmien mukaan veto.

Suomi osana EU:ta on tuominut M23-sissiryhmän hyökkäykset Kongon demokraattisessa tasavallassa sekä Ruandan sotilaallisen läsnäolon Kongon demokraattisessa tasavallassa ja sen tuen M23:n hyökkäyksille, jotka loukkaavat kansainvälistä oikeutta, YK:n peruskirjaa ja Kongon demokraattisen tasavallan alueellista koskemattomuutta. Suomi tuomitsee kaikkien osapuolten tekemät kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien loukkaukset ja vaatii tekijöiden saattamista vastuuseen. Kaikkien osapuolten on suojeltava siviilejä, varmistettava humanitaarisen avun turvallinen ja esteetön pääsy sekä kunnioitettava kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan.

Suomelle on tärkeää, että EU reagoi määrätietoisesti ja yhtenäisesti Suurten Järvien alueen sekä Kongon demokraattisen tasavallan itäosien tilanteen rauhoittamiseksi. Suomi on valmis harkitsemaan laajasti eri vaihtoehtoja tilanteeseen vastaamiseksi EU-tasolla.

Suomi tukee EU:n vaikuttamispyrkimyksiä sekä jäsenmaiden koordinoitua toimintaa myös pitkällä aikavälillä konfliktin päättämiseksi. Toimien tulee perustua EU:n vuonna 2023 hyväksyttyyn uudistettuun strategiaan Afrikan Suurten Järvien alueelle.

Suomi näkee tärkeänä tukea parempaa koordinaatiota alueellisten rauhanaloitteiden välillä. On tuettava yhdistyneitä Afrikan Unionin, Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön ja Itä-Afrikan yhteisön rauhanprosesseja sekä tuettava poliittisesti ja teknisesti Afrikan Unionin johtoroolia, jolla on tärkeä rooli tukea Washingtonin ja Dohan prosesseja ja sopimuksia tiellä kohti kestävän rauhan edellytyksiä.

Asialista:

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa	s. 7
Lähi-idän tilanne	s. 12
Suurten Järvien tilanne	s. 17

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ASO-30 Tuomas Sottinen

13.1.2026

Asia

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 29.1.2026

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jyrki Terva, ASO-30, jyrki.terva@gov.fi

Tuomas Sottinen, ASO-30, tuomas.sottinen@gov.fi

Jussi Soini, EUA-50, jussi.soini@gov.fi

Wilma Peltonen, EUA -50, wilma.peltonen@gov.fi

Katja Koskela, POL-10, katja.koskela@gov.fi

Heikki Karhu, POL-10, heikki.karhu@gov.fi

Eeva Warro, KEO-70, eeva.warro@gov.fi

Marja Hopia, OIK-10, marja.hopia@gov.fi

Anna van der Velde, OIK-50, annavandervelde@gov.fi

Tapio Rantanen, VNEUS, tapio.rantanen@gov.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

EU:n ulkoasiainneuvossa 29.1.2026 on esillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Ulkoasiainneuvosto jatkaa keskustelua EU:n panoksesta Ukrainan turvallisuusjärjestelyihin sekä ponnisteluihin oikeudenmukaisen ja kestävän rauhan puolesta. Kokouksessa keskustellaan myös 20. pakotepaketin valmisteluista.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Ukrainalle annettavaan tukeen on määritelty muun muassa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja seuraavissa asiakirjoissa: UTPJ 3/2021 vp, UTP 32/2022 vp, VNS 17/2022 vp, U 87/2022 vp, E17/2023 vp, UTP 41/2023 vp.; UTPJ 12/2024 vp., UJ47/2023, E52/2023 vp., E 31/2024 vp, UTP 12/2024, UTP 7/2025 vp, E 33/2025, E 108/2025 vp.

Suomen kantoja liittyen Venäjän keskuspankin pysäytettyihin varoihin on määritelty valtioneuvoston selvityksissä UTP 54/2023 vp, UTP 12/2024 vp, UTPJ 31/2024 vp, U 49/2024 vp, UTPJ 23/2025, E 106/2025 vp sekä E 107/2025 vp. Lisäksi kantoja Ukrainan tukivälineeseen on määritelty valtioneuvoston selvityksissä E 17/2023 vp ja U 36/2023 vp sekä Venäjään kohdistettuihin pakotteisiin UTP-selvityksissä (UTPJ 59/2022 vp ja UTPJ 2/2024 vp sekä UTPJ 17/2024 vp) sekä Ukrainan rahoitukseen ennakkovaikuttamisena EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehikseen (2028-) liittyen (E 31/2024 vp, E 33/2025).

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukraina. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä, sekä mahdollisimman yhtenäistä pakotepolitiikkaa pakotekoalition maiden kesken. Suomen tavoitteena ovat mahdollisimman kattavat sektori- ja henkilöpakotteet.

Suomi tukee pakotteiden täydentämistä lisätulleilla Venäjän federaatiosta peräisin oleville tuotteille. Lisätullit ohjaavat irtautumisessa Venäjältä peräisin olevista tuotteista vahvistaen EU:n omaa tuotantoa ja toimitusketjujen hajauttamista sekä vähentävät siten Venäjän hyötymistä kaupallisesta tuonnista Euroopan unioniin.

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä materiaaliapua ja humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. (UTP 41/2023, UTPJ 12/2024) Suomelle on tärkeää, että EU:n tukea

Ukrainalle jatketaan riittävällä tasolla ja että tukea pystytään toimittamaan nykyistä enemmän, nopeammin ja tehokkaammin. Suomi osallistuu myös Ukrainan jälleenrakennukseen. Suomi tukee EU:n Ukraina-suunnitelman (*Ukraine Plan*) toimeenpanoa Ukraina-tukivälineen (*Ukraine Facility*) avulla. EU:n on yhdessä kumppaniensa kanssa jatkettava tukeaan myös Ukrainan energiasektorille.

Suomi tunnistaa Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset Euroopan kokonaisturvallisuudelle ja tukee työtä EU:ssa Ukrainan turvallisuusjärjestelyjen vahvistamiseksi (E 33/2025). Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi ja siihen kytkeytyen Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Kestävä ja oikeudenmukainen rauha edellyttää Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamista yhtäältä Ukrainalle toimitettavan aseavun ja muun tuen sekä toisaalta Venäjän taloudelliseen kykyyn vaikuttavien pakotteiden kautta. Suomi tukee Ukrainan tavoitetta kestävästä ja oikeudenmukaisesta, YK:n peruskirjan sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesta rauhasta.

Suomi jatkaa rauhan edistämistä eri vaiheissa: ennen neuvotteluja, tulitauon aikana ja rauhanneuvottelujen yhteydessä. Ukrainan ja Euroopan on oltava mukana omaa turvallisuuttaan koskevissa keskusteluissa. Sodan lopputulos vaikuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti Euroopan ja transatlanttiseen turvallisuuteen.

Suomi on valmis tukemaan ja pyrkii hyödyntämään mahdollisia uusia yhteishankinta- ja rahoitusjärjestelmiä Ukrainan tukemiseksi niin EU:n kuin Naton yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti aloitteisiin yhteistoiminnan lisäämiseksi Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa. (UJ 47/2023) Suomi ottaa huomioon myös Naton Haagin huippukokouksen julistuksen, jossa liittolaiset antoivat sitoumuksen Ukrainan tuen jatkamisesta ja tuen sisällyttämisestä sovittuun puolustusmenotavoitteeseen.

Suomi tukee Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen perustan (*European Defence Technological and Industrial Base*, EDTIB) vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtäviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023). Suomi katsoo, että on tärkeää liittää Ukrainan puolustusteollisuus Euroopan puolustuksen teknologiseen ja teolliseen pohjaan. Suomi tukee esitystä erillisestä Ukraina-yhteistyötä koskevasta pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) sitoumuksesta (EU/1366/2022-PLM-16).

Puolustusteollisuuden kehittämisessä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana, että oman puolustuksen vahvistaminen, huomioiden samalla transatlanttisen yhteistyön merkitys. Suomen tavoite on, että unioniin luodaan puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. (U 30/2024 vp)

Suomi tukee vahvasti Euroopan rauhanrahaston (European Peace Facility, EPF) käyttöä ja lisäpääomittamista Ukrainan tukemiseksi. EPF:n tulee tukea Ukrainan tarpeita vastaavan avun toimittamista mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti, ja myös tukimuotoja ja korvauserusteita tulisi arvioida tästä näkökulmasta. (EU/354/2023-UM-52)

Suomi on tukenut EUMAM Ukraine -operaation mandaatin jatkamista Ukrainan asevoimien tukemiseksi. Suomi tukee operaatiolle asetettua tehtävää koulutuksen tarjoamiseksi Ukrainan asevoimille sekä jäsenvaltioiden toiminnan koordinoimiseksi ja synkronoimiseksi Ukrainan asevoimien koulutuksen tuen osalta. Suomi katsoo, että Ukrainan tarpeiden tulee olla operaation suunnittelun ja toimeenpanon keskiössä. Suomi painottaa EU:n ja Naton tiivistä yhteistyötä ja EUMAM:n ja Naton NSATU-mission toimien täydentävyyttä. (UTP 33/2024 vp)

Suomi tukee EU:n lisäpakotteiden asettamista varjolaivastoa ja sen taustalla toimivia tahoja kohtaan sekä muita mahdollisia samanmielisten maiden yhteisiä toimia (kuten vakuutustarkastukset), joilla pyritään puuttumaan varjolaivastoon. (EU/630/2025-TEM-3)

Suomi tukee Ukrainan turvallisuusjärjestelyitä koskevaa valmistelutyötä EU:ssa, mukaan lukien unionin oma panos Ukrainan turvallisuuden varmistamiseksi. Suomi katsoo, että EU:n on sitouduttava kantamaan merkittävä vastuu Ukrainan pitkän aikavälin tukijana. (EU/307/2025-UM-18)

Suomi jatkaa vahvaa tukeaan Ukrainan EU-lähentymiselle. Suomi yhtyy komission arvioon siitä, että Ukrainan kaikki neuvotteluklusterit voidaan avata vuoden 2025 loppuun mennessä. Suomi toivottaa tervetulleeksi

komission sitoutumisen tukea Ukrainan kunnianhimoista tavoitetta sulkea neuvottelut vuoden 2028 loppuun mennessä, mutta korostaa, että tämä edellyttäisi uudistustahdin merkittävää kiihdyttämistä varsinkin perusasioiden kokonaisuuden ja siinä erityisesti oikeusvaltion osalta. Korruptionvastaisiin toimiin on kiinnitettävä vahvaa huomiota, jotta nykyinen suuntaus ylläpidetään ja riskit taka-askeleisiin ennaltaehkäistään. (E 98/2025 vp)

Suomi edellyttää, että Venäjän vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu. (VNS 3/2024 vp) Suomi edistää kansainvälisiä toimia vastuuvollisuuden varmistamiseksi Ukrainaan kohdistuneesta hyökkäysrikoksesta sekä hyökkäyssodan yhteydessä tehdyistä muista kansainvälisen oikeuden vastaisista rikoksista.

Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. (E 31/2024 vp)

Suomi korostaa, että EU:n toimet tulee valmistella siten, että ne ovat kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden mukaisia.

3. NEUVOTTELUTILANNE

EU:n ulkoministerit ovat keskustelleet Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa tiiviisti. Edellisen kerran ministerit keskustelivat asiasta ulkoasiainneuvostossa 15.12.2025 keskittyen tukeen Ukrainan turvallisuusjärjestelyille sekä ponnisteluihin oikeudenmukaisen ja kestävän rauhan puolesta.

Eurooppa-neuvosto keskusteli Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa ja kirjasi asiasta 25 jäsenvaltion hyväksymän tekstin 18.12.2025.

4. TAUSTA

Ukraina ja Venäjä ovat käyneet Yhdysvaltain kanssa ja sen välityksellä tunnusteluita ja neuvotteluita rauhasta, tulitauosta ja muista kysymyksistä. Neuvottelujen tahti on tiivistynyt marraskuun puolivälistä lähtien, jolloin Venäjän maximalistisia tavoitteita myötäilevä rauhansuunnitelmaluonnos vuosi julkisuuteen.

Neuvottelut eivät aiemmin ole johtaneet tulitaukoon, eikä Venäjän todellisesta neuvotteluhaluudesta ole merkkejä. Presidentti Zelenskyi on viestittänyt olevansa valmis kahdenvälisiin neuvotteluihin, mutta presidentti Putin ei ole näihin ollut halukas. Zelenskyi vaatii konkreettisia ja uskottavia turvallisuustakuita sekä Ukrainan osallisuutta sitä koskeviin neuvotteluihin. Venäjä on pitänyt kiinni maximalistisista vaatimuksistaan. Ukraina taas on toistuvasti osoittanut halunsa kestävään rauhaan sekä valmiutensa neuvotella aidosti ehdottomasta tulitauosta. Venäjän ja Ukrainan välisissä neuvotteluissa on päästy sopuun vain vankien- ja kaatuneiden vaihdosta.

Eurooppalaiset johtajat ovat korostaneet Euroopan ja Ukrainan osallistumista Ukrainaa koskeviin neuvotteluihin. Eurooppa-neuvostossa 6.3.2025 yhteensä 26 jäsenmaata hyväksyi periaatteet, joista rauhan tavoittelussa on pidettävä kiinni. Euroopan johtajat painottavat myös tulitauon välttämättömyyttä. Unkari ei ole osallistunut Eurooppa-neuvoston päätelmiin Ukrainasta, ja pitää kiinni venäläisestä energiasta saatuaan poikkeuksen yhdysvaltalaispakotteisiin. Unkarin pääministeri Orbán vieraili Moskovassa marraskuun lopulla.

Rintamalla aloite on pysynyt Venäjällä ja se on kyennyt etenemään paikallisesti. Ukraina on tehnyt lennokeilla merkittäviä vastaiskuja Venäjällä sijaitseviin sotilaallisiin kohteisiin sekä mm. Venäjän öljynjalostamoihin. Venäjä iski keskimatkan ballistisella ohjuksella Oreshnikillä Ukrainaan 9.1.2026. Kyseessä oli toinen kerta, kun Venäjä käytti Oreshnikia Ukrainaa vastaan.

Ukrainan humanitaarinen tilanne on vaikeutunut. Venäjän hyökkäykset siviilikohteisiin lisääntyivät vuonna 2025 ja ovat entistä järjestelmällisempiä. Kuten viime talvikaudella, Venäjä on voimistanut hyökkäyksiä kriittiseen energiainfrastruktuuriin, vaikuttaen suoraan mm. lämmön, sähkön, veden ja muiden välttämättömien palveluiden saatavuuteen. Erityisesti etulinjan alueilla siviilit elävät hyvin vaikeissa olosuhteissa. Samaan aikaan humanitaarisella sektorilla nähtiin merkittäviä budjettileikkauksia vuoden 2025 aikana, erityisesti suurten avunantajien toimesta, mikä on johtanut avun tiukkaan priorisointiin. Ukrainassa arvioidaan olevan n. 10,8 miljoonaa ihmistä (n.

30 % väestöstä) humanitaarisen avun ja suojelun tarpeessa vuonna 2026, joista suurin osa on naisia, lapsia, vanhuksia sekä vammaisia henkilöitä.

Eurooppa-neuvosto käsitteli vuoden 2025 kokouksissaan, viimeksi joulukuussa, EU:n tuen lisäämistä Ukrainalle sekä lisäinvestointeja Euroopan puolustamiseen. Eurooppa-neuvosto kannatti joulukuun 2025 kokouksessaan ratkaisua, jossa Ukrainalle myönnetään vuosiksi 2026–2027 90 miljardin euron laina perustuen pääomamarkkinoilta tapahtuvaan EU:n lainanottoon, joka taataan unionin talousarvion liikkumavaralla. Lainaa koskevia päätöksiä valmistellaan neuvostossa tiiviimmän yhteistyön pohjalta, johon osallistuu 24 jäsenvaltiota (pl. Slovakia, Tshekki ja Unkari). Lainan takaisinmaksu on tarkoitus sitoa Venäjän korvausvelvollisuuden toteutumiseen. Suomen aloitteesta Euroopan komissiota on pyydetty nopeuttamaan Ukrainalle jo päätetyn tuen maksamista. Lisäksi on hyväksytty Suomen aloitteesta Ukrainan tukivälineen monipuolisempi käyttäminen Ukrainan tuen kasvattamiseksi. Sotilaallisen tuen jatkuminen ja rahoituksen varmistuminen vahvistaa Ukrainan asemaa myös keskusteluissa tulitauosta tai sodan päättämisestä.

EU:n 19. pakotepaketti hyväksyttiin 23.10.2025 vastauksena Venäjän hyökkäyssodan jatkumiselle. EU:n 20. pakotepaketin valmistelut ovat käynnissä. Suomi ajaa 20. pakotepakettiin täyttä meripalvelukiellon käyttöönottoa, varjolaivalistauksia, uusia energiasektoriin erityisesti isoihin venäläisiin öljy-yhtiöihin kohdistuvia pakotteita, venäläisten pankkien listauksia ja rajoituksia kryptovarojen tarjoajien liiketoimintaan. Suomen ja Ruotsin ulkoministereiden yhteisessä kirjeessä 12.1. esitetään sen lisäksi 20. pakotepakettiin tiukennusta venäläiselle lannoitetuonnille EU-alueelle ja hintakaton (300 EUR) poistoa ylellisyystavaroiden Venäjä- vienniltä. Yhdysvallat ja Britannia ovat omalta osaltaan laajentaneet pakotteitaan Venäjää kohtaan. Pakotteiden vaikutuksesta viime aikoina on saatu enenevästi merkkejä Venäjän talouden kasvun hidastumisesta.

Suomi on kannattanut jo aiemmin voimaan tulleita, sekä heinäkuussa 2025 voimaantulleita tietyille venäläisille tuotteille asetettavia lisätuontitulleja (U 22/2024 vp sekä U 14/2025 vp). Tuontitullien tuotekatteen laajentaminen hillitsisi EU-toimijoiden tuontihalukkuutta Venäjältä, mikä vähentäisi Venäjän vientituloja. Suomi oli mukana marraskuussa 2024 Ruotsin aloitteesta laaditussa kauppaministerien kirjeessä, jossa komissiolta pyydettiin ehdotuksia lisätulleista. Jatkona tälle Suomi toimitti toukokuun 2025 alussa jäsenmaille paperin, jossa korostetaan Venäjän tuloja vähentävien lisätoimien tarvetta.

Suomi osallistuu aktiivisesti ns. halukkaiden koalition työhön eri tasoilla. Päämiehet ovat keskustelleet aktiivisesti tiestä kohti kestäväää ja oikeudenmukaista rauhaa. Pariisissa 6.1. järjestetyssä kokouksessa aiheina olivat koalition tuki Ukrainalle, neuvottelut rauhanehdotuksesta sekä Ukrainalle annettavat turvatakuut. Suomea kokouksessa edusti TP Stubb. Koalitio julkaisi kokouksen päätteeksi turvallisuustakuita koskevan julkilausuman. Myös Yhdysvallat osallistui kokoukseen ja vahvisti sitoutumisensa Ukrainan turvatakuihin.

Yhteydenpito Ukrainan, muutaman eurooppalaisen maan, EU:n ja Naton välillä, osin myös yhdessä Yhdysvaltojen kanssa, on ollut hyvin tiivistä sekä päämiestasolla että kansallisten turvallisuusneuvonantajien kesken, samoin kuin puolustushallintojen välillä. Suomi on ollut tässä maajoukossa mukana.

EU ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet tukemaan Ukrainaa sotilaallisesti sekä Euroopan rauhanrahaston ja EUMAM Ukraine -operaation kautta, että kahdenvälisesti. EU ja sen jäsenmaat ovat antaneet yhteensä 69 mrd. € Ukrainan asevoimien tukemiseen.

25 jäsenmaata osallistui korkea edustaja Kallasin aloitteeseen 2 miljoonan tykistöammuksen toimittamiseksi Ukrainaan vuoden 2025 aikana. Tshekki on ilmoittanut jatkavansa ammusaloitteen koordinoitua Ukrainan hyväksi. Pääministeri Babišin mukaan aloitetta ei kuitenkaan tulla jatkossa rahoittamaan lainkaan Tshekin valtion budjetista.

Euroopan rauhanrahastossa (EPF) on allokoitu avustustoimipäätöksiä Ukrainan tukemiseksi noin 6,6 miljardin euron edestä, joista ei ole saatu aikaan neuvoston päätöstä. Varojen käyttämiseksi on esitetty avustustoimien lisäksi muita rahoitusratkaisuja. Keskustelut ovat neuvostossa kesken.

EUMAM Ukraine -operaation strategisena tavoitteena on edistää koulutuksella Ukrainan asevoimien sotilaallisen kyvykkyyden lisäämistä. EUMAM-operaatio on ollut toiminnassa marraskuusta 2022 lähtien, ja yli 85 000 ukrainalaista sotilasta on saanut koulutusta operaation puitteissa. Operaatio toimii EU:n alueella ja sen mandaattia

on jatkettu 15.11.2026 saakka. EUMAM-operaation mandaattia on esitetty kehitettävän Ukrainan tarpeisiin perustuen. Suomi on osallistunut EUMAM-koulutusoperaatioon 3.3.2023 alkaen. Koulutustoimintaan EU-alueella on osallistunut yli 200 suomalaiskouluttajaa. Suomi osallistuu operaatioon tämänhetkisen kansallisen osallistumispäätöksen mukaan enintään 60 sotilaalla marraskuuhun 2026 saakka.

Suomi tukee myös EU:n siviilikriisinhallinnan EUAM Ukraine -operaatiota tällä hetkellä noin 20 asiantuntijalla. Myös EUAM:n mandaatin kehittämisestä on käyty keskusteluja neuvostossa.

Euroopan ulkosuhdehallinnon kesäkuussa 2025 tekemän ehdotuksen pohjalta EU:n kolmen merellisen YTPP-operaation (EUNAVFOR MED IRINI, EUNAVFOR Atalanta, EUNAVFOR Aspides) käyttäminen Venäjän varjolaivastoa koskevassa tiedonkeruussa ja valvonnassa operaatioiden toiminta-alueella hyväksyttiin neuvostossa. Kerättyä tietoa hyödynnetään pakotteita koskevassa päätöksenteossa.

Osana EU:n monivuotisen rahoituksen 2021–2027 välitarkistuksen kokonaisuutta sovittiin 1.2.2024 Eurooppa-neuvostossa 50 miljardin euron suuruudesta Ukraina-tukivälineestä, josta 17 miljardia euroa on avustusmuotoista rahoitustukea ja 33 miljardia lainamuotoista rahoitustukea. Tuki edellyttää Ukrainan edistymistä sekä EU-jäsenyyssvalmisteluissa että muissa sovituissa uudistuksissa.

Ukrainan kansallinen korruptionvastainen virasto (NABU) sekä erikoistunut korruptionvastainen syyttäjävirasto (SAPO) ovat jatkaneet tutkimuksiaan ja marraskuussa 2025 NABU ja SAPO julkistivat tutkinnan energiasectoriin liittyvästä korruptiosta, jossa epäilyt yltivät presidentti Zelenskyin lähipiiriin. Skandaalin seurauksena Ukrainan energia- ja oikeusministerit ovat joutuneet eroamaan, samoin vaikutusvaltainen presidentinkanslian päällikkö Jermak. 4.11.2025 julkaistussa laajentumisraportissa komissio kiinnittää huomiota korruptionvastaisia toimijoita vastaan kohdistettuun paineeseen ja toteaa, ettei sitä voida hyväksyä. Komissio peräänkuuluttaakin Ukrainalta tasaista edistymistä korruption vastaisessa työssä.

Venäjän keskuspankin Euroopassa sijoitettuna olevat varat ovat olleet pysäytettynä Venäjän täysimittaisen hyökkäyssodan alkamisesta alkaen. Varojen pysäyttämisestä säädetään rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta annetussa neuvoston päätöksessä 2014/512/YUTP ja neuvoston asetuksessa (EU) n:o 833/2014 (ns. sektoripakotteet). Tämän lisäksi neuvosto hyväksyi 12.12.2025 neuvoston asetuksen (EU) 2025/26007 kiireellisistä toimenpiteistä, joilla puututaan Venäjän toimista Ukrainan vastaisessa hyökkäyssodassa johtuviin vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin. Asetus kieltää pysäytettyjen Venäjän keskuspankin varojen siirrot Venäjälle tai sen edustamille tahoille. Asetusta sovelletaan, kunnes neuvosto päättää, että Venäjän toimet Ukrainassa ja jäsenvaltioissa ovat objektiivisesti katsoen lakanneet aiheuttamasta merkittäviä riskejä unionin talouden vakaudelle, ottaen huomioon, onko Venäjä lopettanut hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan ja maksanut Ukrainalle sotakorvauksia.

Kattavan vastuuvollisuuden toteuttamiseksi Venäjän hyökkäyssodasta perusteilla on Ukrainaan kohdistuvaa hyökkäysrikosta käsittelevä erityistuomioistuin ja kansainvälinen korvausmekanismi. Oikeudellista vastuuta hyökkäysrikoksesta edistävä ydinryhmä on saanut hyökkäysrikostuomioistuimen perustamiseen tähtäävän työn valmiiksi ja perustaminen on vahvistettu poliittisella tasolla Lvivissä toukokuussa 2025. Tuomioistuimen perustamiseen liittyvän sopimuskokonaisuuden valmistelu jatkuu Euroopan neuvoston puitteissa ja kansallisesti. Korvausmekanismin osalta vahinkoja koskevia vaateita ja todisteita tallettava rekisteri on jo aloittanut toimintansa Euroopan neuvoston puitteissa. Mekanismin toisesta osasta eli korvausvaateita arvioivan ja niistä päättävän vaadekomission perustamissopimuksesta saatiin neuvottelut valmiiksi syyskuussa. Vaadekomissio perustetaan Euroopan neuvoston yhteyteen ja sen perustamista koskeva valtiosopimus hyväksyttiin diplomaattikonferenssissa 16.12.2025. Ukrainan tavoitteena on, että vaadekomissio voi aloittaa toimintansa vuoden 2026 aikana.

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ALA-10 Alho-Kullström Elisa

13.1.2026

Asia

Lähi-idän tilanne

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 29.1.2026

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Elisa Alho-Kullström, ALA-10, elisa.alho-kullstrom@gov.fi, +358 295 350 793

Katja Koskela, POL-10, katja.koskela@gov.fi, +358 50 520 9192

Katariina Tervakangas, OIK-10, katariina.tervakangas@gov.fi, +358 295 350 954

Marjaana Hyppönen, KEO-70, marjaana.hypponen@gov.fi, +358 295 350 280

Anna Rautvuori, ALA-10, anna.rautvuori@gov.fi, +358 50 428 3921

Tapio Rantanen, VNEUS, tapio.rantanen@gov.fi, +358 295 160 223

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

EU:n ulkoasiainneuvoston kokouksessa 29.1.2026 on esillä Lähi-idän tilanne. Lähi-idän tilannetta koskien tullaan keskustelemaan presidentti Trumpin Gaza-rauhansuunnitelmasta ja EU-operaatioista (EUPOL COPPS, EUBAM Rafah) sekä Iranin ajankohtaisesta tilanteesta.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Lähi-idän tilanteeseen on määritelty muun muassa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja seuraavissa asiakirjoissa: UTP 1/2024 vp, UTPJ 11/2024 vp, UTPJ 8/2024 ja EU/307/2025-UM-32. Tavoitemuistion kokouskohtaiset tavoitteet on kirjattu aiempien Lähi-idän tilannetta koskevien tavoitemuistioden mukaisesti sovittaen niitä ajankohtaiseen tilanteeseen.

Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi Lähi-itään. Tämä on tarpeen myös laajempien kansainvälisten jännitteiden purkamiseksi. (VNS 3/2024 vp)

EU:n on kaikilla toimillaan edistettävä rauhaa, vakautta ja siviilien suojelua Lähi-idässä. EU:n tuki kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamiselle ja siviilien suojelulle on keskeistä. EU:n tulee edistää kansainvälisen oikeuden mukaisia ratkaisuja alueen konflikteihin.

EU:n on tuettava kaikin tavoin tulitaukoa Gazassa sekä neuvotteluja sodan lopettamiseksi. On tärkeää pyrkiä sopimukseen, joka toimii pohjana Gazan vakauttamiselle ja jälleenrakentamiselle sekä askeleena kohti kestävää rauhaa Israelin ja palestiinalaisten välille. Suomi tukee EUBAM Rafah -rajavalvontaoperaatiota osana EU:n tukea tulitauon toimeenpanolle tilanteen mahdollistaessa operaation toiminnan.

Gaza on keskeinen osa Palestiinalaisaluetta, ja EU:n on edistettävä sen tulevaisuuden ratkaisemista kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Gazan aluetta ei tule pienentää eikä sen väestöä pakottaa siirtymään pois alueelta. EU:n tulee tukea presidentti Trumpin suunnitelmaa tulitauon saavuttamiseksi Gazassa, edistää Ranskan ja Saudi-Arabian johdolla laaditun New Yorkin julkilausuman (johon Suomi liittyi 5.9.2025) tavoitteita Palestiinan kysymyksen rauhanomaisesta ratkaisemisesta ja kahden valtion ratkaisun toteuttamisesta sekä tarkastella avoimesti Arabimaiden Gazan tulevaisuutta ja jälleenrakennusta koskevia suunnitelmia ja ehdotuksia. Suomi kannattaa EU:n aktiivista roolia Gazan rauhansuunnitelman toimeenpanossa. EU:n on tuettava kansainvälisiä neuvotteluratkaisuihin perustuvia pyrkimyksiä riisua Hamas vallasta, ja Hamas ja muut aseelliset ryhmittymät aseista Palestiinalaisalueella ja selvittettävä konkreettisia mahdollisuuksiaan tähän. Suomi tukee EUPOL COPPS -operaation työtä Palestiinalaisalueen turvallisuus- ja oikeussektoreiden uudistamiseksi.

EU:n tulee edistää voimakkaasti humanitaarisen avun perillepääsyä koko Gazan alueella ja tuomita humanitaaristen periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden vastaiset toimet, kuten avustuskuljetusten estäminen ja avun jakelun militarisointi. EU:n tulee vaatia, että Israel noudattaa kansainvälisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan, mukaan lukien suojella siviilejä ja humanitaarista avustushenkilöstöä sekä varmistaa nopea ja esteetön humanitaarisen avun pääsy Gazaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. EU:n on tuettava YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestö UNRWAn edellytyksiä toimia mandaattinsa mukaisesti Gazassa ja Länsirannalla ml. Itä-Jerusalem. EU:n on tuettava alueella toimivien järjestöjen, kuten UNRWA, Punainen Risti/Puolikuu ja WFP, mahdollisuuksia toimittaa humanitaarista apua paikalliselle väestölle.

Suomi on pitänyt tärkeänä UNRWAn riskienhallinnan vahvistamista ja on myös suunnannut omaa tukeaan UNRWAlle tähän tarkoitukseen. Kaikki terrorismisyytökset on otettava vakavasti ja selvitettävä.

EU:n tulee jatkaa vahvaa tukeaan palestiinalaishallinnolle sekä edellyttää siltä tarvittavia reformeja. EU:n tulee jatkossakin vaatia Israelilta palestiinalaishallinnolle kuuluvien tulli- ja verotulojen maksamista.

EU:n tulee tukea Länsirannan vakautta konkreettisoin toimin. Suomi pitää tärkeänä, että EU kiinnittää huomiota Israelin syveneviin miehitystoimiin Länsirannalla sekä reagoi konkreettisoin toimin voimakkaasti lisääntyneeseen väkivaltaan palestiinalaista siviiliväestöä kohtaan. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita väkivaltaisille siirtokuntalaisille. (UTPJ 11/2024).

Suomi korostaa, että sotatoimia ei saa kohdistaa siviileihin ja tuomitsee kaikki siviileihin kohdistuvat sota-toimet mukaan lukien siviilien käytön ihmiskilpinä Gazassa ja israelilaisten siirtokuntien asukkaiden harjoittama väkivalta.

Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita Israeliin kohdistuneeseen terroristiseen hyökkäykseen osallistuneille Hamasiin liittyville ryhmille. (UTPJ 8/2024) EU on tuominut Hamasin ja muiden ryhmittymien 7.10.2023 tekemät hyökkäykset jyrkästi.

Suomi tukee kansainvälisten itsenäisten ja riippumattomien tuomioistuimien (mm. ICC, ICJ) työtä. EU:n toimissa tulee huomioida Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) pidätysmääräykset, Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) 19.7.2024 antama neuvova lausunto, jossa tuomioistuin totesi Israelin läsnäolon miehityllä Palestiinalaisalueella laittomaksi, ICJ:n 22.10.2025 antama neuvova lausunto Israelin oikeudellisista velvoitteista liittyen YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen ja kolmansien maiden läsnäoloon ja toimintaan miehityllä palestiinalaisalueella sekä ICJ:n antamat, Gazan tilannetta koskevat väliaikaisten turvaamistoimien määräykset, jotka sitovat kyseisen oikeudenkäynnin osapuolia oikeudellisesti. Suomi on tukenut selvityksen laatimista EU-tasolla ICJ:n 19.7.2024 antaman neuvovan lausunnon vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä.

EU:n tulee vaatia Iranin hallintoa pidättäytymään väkivallasta omia kansalaisiaan kohtaan ja kunnioittamaan iranilaisten sananvapautta ja oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen sekä kaikkien oikeudettomasti pidätettyjen mielenosoittajien vapauttamista.

Suomi suhtautuu myönteisesti keskusteluun eri toimintavaihtoehtoista, ml. mahdollisista Iraniin kohdistuvista lisäpakotteista.

Iranin ydinohjelman osalta EU:n on tuettava neuvottelujen jatkumista kestävän ja kattavan sopimuksen saavuttamiseksi. Iranilta on edellytettävä täysimääräistä yhteistyötä Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) kanssa, mukaan lukien ydinohjelman nykytilan todentaminen. Iranin sitoutuminen ydinsulkusopimukseen (NPT) on keskeistä, ja EU:n on jatkettava vahvaa tukeaan IAEA:lle.

Iranista ei saa tulla ydinasevaltiota. Tämä on keskeistä niin Lähi-idän alueelle kuin laajemminkin globaalille turvallisuudelle, ml. kansainväliset ydinaseiden leviämistä rajoittavat sopimukset ja järjestelyt.

Suomelle on tärkeää EU:n johdonmukainen suhtautuminen eri konflikteihin ja niihin liittyviin kansainvälisen oikeuden kysymyksiin.

3. NEUVOTTELUTILANNE

EU:n ulkoministerit ovat käsitelleet Lähi-idän tilannetta tiiviisti Hamasin hyökkäyksen 7.10.2023 jälkeen, ml. edellinen ulkoasianneuvosto 15.12.2025. Eurooppa-neuvosto hyväksyi Lähi-idän tilannetta käsittelevät päätelmät 18.12.2025.

Iranin tilannetta on käsitelty ulkoasianneuvostossa 15.7.2025 Israelin ja Yhdysvaltojen iskettyä Iraniin kesäkuussa 2025 ja Iranin tehtyä vastaiskuja. Ulkoasianneuvosto käy 29.1 keskustelun Iranista, jonka sisäinen tilanne on ollut epävakaa viime viikot. Kokouksessa keskustellaan lisäpakotteista ihmisoikeuspakotejärjestelmän (2011/235/YUTP, asetus 359/2011) alla sekä UAV-järjestelmän (miehittämättömiä ilma-aluksia koskeva pakotejärjestelmä, YUTP 2023/1532, asetus 2023/1529) alla.

4. TAUSTA

Presidentti Trumpin Gaza-rauhansuunnitelmaan perustuvan tulitaukoa ja panttivankien vapauttamista koskevan sopimuksen toimeenpano etenee, mutta tilanne on hauras. Yhdysvallat ilmoitti viime viikolla siirtymisestä rauhansuunnitelman toiseen vaiheeseen. Ratkaisuja etsitään Hamasin aseistariisuntaan, Israelin joukkojen vetäytymiseen Gazasta sekä kansainvälisten vakautusjoukkojen toteutukseen. Tulitaukoa on rikottu, mutta sen soveltamiseen on palattu. Hamas ei ole palauttanut viimeisen kuolleen panttivangin ruumista, mistä syystä Israel rajoittaa humanitaarista apua edelleen. Yhdysvaltojen CENTCOMin alaisuuteen Israelin puolelle perustettu Civilian-Military Coordination Center (CMCC) vastaa Gazan tilanteen arvioimisesta ja yhteistyön kehittämisestä eri siviili-sektoreilla.

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi 17.11.2025 päätöslauselman 2803 Trumpin rauhansuunnitelman vahvistamisesta. Päätöslauselmassa valtuutettiin Board of Peace (BoP) väliaikaiseksi Gazan hallinnosta vastaavaksi elimeksi, jonka alaisuudessa perustettavat kansainväliset vakautusjoukot (International Security Forces, ISF) toimivat vuoden 2027 loppuun. Board of Peace valvoo mm. Gazan hallintoa, ml. palestiinalaista teknokraattikomiteaa. Teknokraattikomitean (National Committee for the Administration of Gaza, NCAG) ensimmäinen kokoontuminen järjestettiin Kairossa 16.1. Gazaa hallinnoimaan on tarkoitus perustaa lisäksi toimeenpaneva komitea (Executive Committee). Keskustelua on jatkettava, koska Gazan tilanteen vakauttaminen ja rauhan edistäminen ovat tärkeitä. EU:n koordinoitu lähestymistapa on keskeistä.

EU:n jäsenmaat antoivat ulkoasianneuvoston kokouksessa 15.12. tukensa YTPP-operaatioiden, EUBAM Rafah ja EUPOL COPPS, toiminnalle niiden nykyisten ja laajennettavien mandaattien puitteissa. Suomi osallistuu tällä hetkellä neljällä henkilöllä EUPOL COPPS -operaatioon Palestiinalaisalueen turvallisuus- ja oikeussektoreiden uudistamiseksi ja yhdellä henkilöllä EUBAM Rafah -rajavalvontaoperaatioon.

Gazan humanitaarinen tilanne jatkuu katastrofaalisena huolimatta tulitauon mahdollistamista avun kuljetuksista. Apua tarvitaan lisää, ja sen pääsyyn liittyy edelleen esteitä. Suomi liittyi 30.12.2025 kymmenen maan yhteisveetoomukseen, jossa vedotaan Israeliin, jotta se avaisi rajanylityspaikkoja ja mahdollistaisi humanitaarisen avun pääsyn Gazaan laajemmassa mittakaavassa. Samalla vaaditaan, että Israel helpottaisi laajoja rajoituksia kaksikäyttötuotteiksi katsomiensa tuotteiden viennille Gazaan, mikä rajoittaa tällä hetkellä mm. tarvittavan lääkinnällisen materiaalin vientiä Gazaan. Israelin vuonna 2025 uudistamat kansainvälisten järjestöjen rekisteröintivaatimukset johtavat käytännössä monien keskeisten humanitaaristen järjestöjen toiminnan estymiseen Palestiinassa näiden rekisteröinnin päättyessä siirtymäajan jälkeen alkuvuodesta 2026. Israelin parlamentti Knessetin 29.12.2025 tekemä päätös ns. UNRWA-laista johti kunnallisiinfrapalveluiden päättymiseen YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestö UNRWAn toimitiloissa. Israelin turvallisuusviranomaiset olivat jo aiemmin joulukuussa ottaneet hallintaansa UNRWAn toimiston Itä-Jerusalemossa. Toimet heikentävät UNRWAn mahdollisuuksia tarjota palveluita Itä-Jerusalemiin lisäksi myös Länsirannalla ja Gazassa.

Viimeisimpien tietojen mukaan Gazan jälleenrakennuskonferenssi järjestettäisiin Yhdysvalloissa alkuvuonna 2026. EU valmistautuu osallistumaan jälleenrakennukseen mm. Team Europe -aloitteen kautta. EU myös korostaa, että kansainvälisten ja alueellisten sidosryhmien on tuettava Gazan jälleenrakentamista ja kehittämistä kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Komission puheenjohtaja von der Leyen lanseerasi syyskuussa Unionin tila -puheessaan uuden aloitteen, Palestine Donor Groupin, Palestiinan ja Palestiinalaishallinnon tukemiseksi. Ryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa 20.11. Brysselissä. Edustettuna oli noin 60 maata ja muuta tahoa.

EU tekee yhteistyötä kaikkien kumppaneiden kanssa edistääkseen elpymis- ja jälleenrakentamistoimia ja tukeakseen edelleen Palestiinalaishallintoa, myös sen käynnissä olevassa uudistusohjelmassa. EU pitää tärkeänä panna täytäntöön palestiinalaishallinnon uudistusohjelma, jotta se voi ottaa Gazan turvallisesti ja tehokkaasti takaisin hallintaansa. EU kehottaa Israelia kiireellisesti vapauttamaan Palestiinan pidätetyt tullimaksutulot ja laajentamaan Israelin ja palestiinalaisten pankkien välisiä kirjeenvaihtajapankkipalveluja, joita molempia tarvitaan varmistamaan Palestiinalaishallinnon moitteeton toiminta ja keskeisten palvelujen tarjoaminen väestölle.

Tilanne Länsirannalla on heikentynyt merkittävästi Israelin syvenevien miehitystoimien vuoksi (siirtokuntarakentaminen ja -väkivalta, sotilasoperaatiot, liikkumisrajoitukset). YK:n mukaan lokakuussa 2025 raportoitiin ennätysmäärä siirtokuntalaisten väkivaltaisista hyökkäyksiä Palestiinalaisalueella sitten vuoden 2006. Israelin parlamentti Knesset hyväksyi 23.7. julkilausuman, jossa kehoitettiin Israelia annektoimaan koko Länsirannan alue. Israel päätti lisäksi alkusyksystä elvyttää kansainvälisesti kritisoidun ns. E1-siirtokuntahankkeen, joka eristää Itä-Jerusalemistä muusta Länsirannasta ja murentaa näin kahden valtion ratkaisun edellytyksiä. Israelin turvallisuusneuvosto hyväksyi 24.12.2025 lisäksi ehdotuksen 19 uuden siirtokunnan rakentamisesta Länsirannalla. Israel käynnisti tammikuun puolivälissä mm. E1-hankkeeseen liittyvän kilpailutuksen.

Suomi on ohjannut viimeisimpien kahden vuoden aikana Palestiinalaisalueelle tai lähialueilla eläville palestiinalaispakolaisille yhteensä noin 35,5 miljoonaa euroa humanitaarista apua. Suomen humanitaarista apua on kanavoitu WFP:n, kansainvälisen Punaisen ristin liikkeen (SPR/ICRC) ja Kirkon ulkomaanavun kautta. Suomella on UNRWAn kanssa monivuotinen (2023–2026) rahoitus sopimus, 5 MEUR/vuosi. Rahoituksella tuetaan UNRWAn toimintaa Palestiinalaisalueella (Gaza ja Länsiranta, ml. Itä-Jerusalem), Jordaniassa, Libanonissa ja Syyriassa. Tälle vuodelle on päätetty varata viisi miljoonaa euroa lisää Palestiinalaisalueen (Gaza) humanitaariseen katastrofiapuun.

Gazan katastrofaalisen humanitaarisen tilanteen ja Israelin toimien vuoksi EU päätti käynnistää arvion siitä, onko Israel rikkonut EU–Israel-assosiaatiosopimuksen ihmisoikeusvelvoitteita koskevaa artiklaa. Tämä arvio käynnistettiin sen jälkeen, kun suurin osa jäsenmaista, ml. Suomi, tuki arvion tekemistä ulkoasiainneuvostossa 20.5.2025. Kesäkuussa 2025 valmistuneessa arvioissa todetaan olevan viitteitä siitä, että Israel rikkoo EU:n ja Israelin välisen assosiaatiosopimuksen ihmisoikeusvelvoitteita. Tämän seurauksena komissio antoi 28.7.2025 ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jolla keskeytettäisiin osittain Israelin osallistuminen unionin tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaan ”Horisontti Eurooppa”. Lisäksi komissio antoi 17.9.2025 ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jolla EU keskeyttäisi EU–Israel-assosiaatiosopimuksen eräiden kauppamääräysten soveltamisen. Ehdotusten käsittely on keskeytetty tulitauon myötä, mutta ehdotuksia ei ole vedetty pois.

Kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC) julkisti 21.11.2024 pidätysmääräykset pääministeri Netanjahusta ja entisestä puolustusministeri Gallantista, joita syytetään rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista. Presidentti Trump allekirjoitti 6.2.2025 toimeenpanoasetuksen pakotteista ICC:tä kohtaan, minkä jälkeen pakotteiden kohteeksi on asetettu ICC:n pääsyyttäjät, apulaissyyttäjät sekä kahdeksan tuomaria, YK:n ihmisoikeusneuvoston Palestiinalaisalueen erityisraportoi ja sekä kolme palestiinalaista kansalaisjärjestöä.

Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) antoi heinäkuussa 2024 neuvovan lausunnon, jossa se mm. totesi Israelin vuodesta 1967 jatkuneen Palestiinalaisalueen miehityksen olevan laitton ja velvoitti Israelin lopettamaan läsnäolonsa alueella mahdollisimman nopeasti. ICJ käsittelee myös Etelä-Afrikan Israelia vastaan nostamaa joukkotuhontakannetta. ICJ antoi neuvovan lausunnon 22.10.2025 Israelin oikeudellisista velvoitteista liittyen YK:n, muiden kansainvälisten järjestöjen ja kolmansien maiden läsnäoloon ja toimintaan miehityksellä palestiinalaisalueella, jossa se mm. totesi, että Israel on miehittäjänä velvollinen täyttämään kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaiset velvoitteensa, kuten suostuttava ja helpotettava kaikki käytettävissä olevin keinoin avustajajärjestelyjä miehitetyn palestiinalaisalueen väestön hyväksi ja olla estämättä tällaista avustustoimintaa.

Iranin tilanne on tällä hetkellä arvaamaton. Mielenosoituksia on tukahdutettu väkivaltaisesti ja arviot kuolonuhreista liikkuvat useissa tuhansissa. Tällä hetkellä näyttää siltä, että mielenosoitukset ovat hiipuneet, mutta luotettava tiedonsaanti maasta on edelleen vaikeaa, koska maan tietoliikenneyhteyksiä on rajoitettu. Yhdysvallat on toistaiseksi pidättäytynyt iskuista Irania vastaan, mutta tilanne voi muuttua nopeastikin. Alueen maat kuten Saudi-Arabia ja Arabiemiraatit vetosivat Yhdysvaltoihin vastustaen sotilaallista iskua Iraniin. Iranilla on edelleen kyky vastaiskuihin. Suomen näkökulmasta on tärkeää tukea Iranin kansalaisia ja vedota heidän ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta. Muutoksen Iranissa tulisi olla rauhanomainen, ja iranilaisten itsensä johtama. Sotilaallinen eskalaatio voi lisätä entisestään epävakautta sekä Iranissa että laajemmin alueella.

Suomi puhutteli 13.1. Iranin va. asianhoitajan vaatien Iranin hallinnolta väkivaltaisuuksien lopettamista. Suomi oli jo aiemmin vedonnut korkeimmalla tasolla presidentti Stubbin toimesta Iranin hallintoon, jotta se pidättäytyy väkivaltaisuuksista omia kansalaisiaan kohtaan ja kunnioittaa ilmaisunvapautta sekä oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen. Suomi on myös osana EU:n yhteistä lausuntoa 9.1 vaatinut Irania noudattamaan sen kansainvälisiä sitoumuksia ja takaamaan kansalaisten vapaa tiedonsaanti, mukaan lukien internetyhteyksien palauttaminen.

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ALA-30 Shakir Aysu

8.1.2026

Asia

Suurten Järvien alueen tilanne

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 29.1.2026

Asiakirjat -

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Aysu Shakir, ALA-30, aysu.shakir@gov.fi, + 358 295 350 219

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 29.1.2026 on esillä Suurten Järvien alueen ajankohtainen tilanne.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja EU-Afrikka-suhteisiin on määritetty eduskunnalle toimitetussa E-kirjeessä E 7/2020vp.

Suomi jakaa EU:n tilannearvion ja huolen Suurten Järvien alueen sekä Kongon demokraattisen tasavallan itäosien tilanteesta. Riskinä on yhä laajempi alueellinen epävakaous, alueellinen eskalaatio sekä muiden maiden ja aseryhmien mukaan veto.

Suomi osana EU:ta on tuominut M23-sissiryhmän hyökkäykset Kongon demokraattisessa tasavallassa sekä Ruandan sotilaallisen läsnäolon Kongon demokraattisessa tasavallassa ja sen tuen M23:n hyökkäyksille, jotka loukkaavat kansainvälistä oikeutta, YK:n peruskirjaa ja

Kongon demokraattisen tasavallan alueellista koskemattomuutta. Suomi tuomitsee kaikkien osapuolten tekemät kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien loukkaukset ja vaatii tekijöiden saattamista vastuuseen. Kaikkien osapuolten on suojeltava siviilejä, varmistettava humanitaarisen avun turvallinen ja esteetön pääsy sekä kunnioitettava kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan.

Suomelle on tärkeää, että EU reagoi määrätietoisesti ja yhtenäisesti Suurten Järvien alueen sekä Kongon demokraattisen tasavallan itäosien tilanteen rauhoittamiseksi. Suomi on valmis harkitsemaan laajasti eri vaihtoehtoja tilanteeseen vastaamiseksi EU-tasolla.

Suomi tukee EU:n vaikuttamispyrkimyksiä sekä jäsenmaiden koordinoitua toimintaa myös pitkällä aikavälillä konfliktin päättämiseksi. Toimien tulee perustua EU:n vuonna 2023 hyväksyttyyn uudistettuun strategiaan Afrikan Suurten Järvien alueelle.

Suomi näkee tärkeänä tukea parempaa koordinaatiota alueellisten rauhanaloitteiden välillä. On tuettava yhdistyneitä Afrikan Unionin, Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön ja Itä-Afrikan yhteisön rauhanprosesseja sekä tuettava poliittisesti ja teknisesti Afrikan Unionin johtoroolia, jolla on tärkeä rooli tukea Washingtonin ja Dohan prosesseja ja sopimuksia tiellä kohti kestävän rauhan edellytyksiä.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Aiemmin Suurten Järvien alueen sekä Kongon demokraattisen tasavallan itäosien tilanteesta on käyty keskustelua ulkoasiainneuvostossa 15.12.2025, 24.2.2025, 27.1.2025, 24.2.2024 ja 14.11.2022. Edellisen kerran asia oli ulkoasiainneuvoston varsinaisena asiakohtana 24.2.2025. Neuvosto hyväksyi 20.2.2023 Suurten järvien alueen EU-strategian. Suurten Järvien alueesta vastaava EU:n erityisedustaja Johan Borgstam aloitti tehtävässään 1.9.2024.

4. TAUSTA

Ruandan tukema M23-sissiryhmä on vuodesta 2021 lähtien vallannut laajoja alueita Kongon demokraattisen tasavallan itäosista. M23 toimii osana laajempaa Alliance Fleuve Congo (AFC) -koalitiota Kongon demokraattisessa tasavallassa. Vuonna 2025 M23 on Ruandan asevoimien tuella laajentanut hallintaansa entisestään, mikä on kiihdyttänyt konfliktia. Ruandan asevoimien läsnäolo ja toimet Kongon demokraattisen tasavallan alueella loukkaavat kansainvälistä oikeutta ja Kongon demokraattisen tasavallan alueellista koskemattomuutta. Ruanda on tukenut M23:aa tarjoamalla aseistusta, huipputeknologiaa, varusteita ja koulutusta. M23:lla on International Crisis Groupin arvion mukaan tällä hetkellä riveissään 15 000–27 000 taistelijaa. YK:n asiantuntijapaneeli arvioi M23:n vahvuudeksi noin 3 000 taistelijaa vuonna 2024 eli määrä olisi kasvanut hyvin nopeasti.

Afrikkalaisjohtoisuus on välttämätön rauhanneuvottelujen edistämiseksi ja poliittisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Aiemmin keskeisiä rauhanprosesseja ovat olleet Angolan johtama Luandan prosessi sekä Itä-Afrikan yhteisön johtama Nairobin prosessi, joita pyrittiin vuoden 2025 aikana yhdistämään Afrikan Unionin koordinaation alle.

Myöskään USA:n ja Qatarin tukemat diplomaattiset edistysaskeleet (Kongon demokraattisen tasavallan ja Ruandan välinen rauhansopimus Washingtonissa 27.6.2025 sekä Kongon demokraattisen tasavallan ja M23:n rauhansopimus Dohassa 15.11.2025 sekä viimeisimpänä 4.12.2025 USA:n, Ruandan ja Kongon demokraattisen tasavallan allekirjoittama rauhansopimus, jossa mm. sovittiin sekä M23:n että Kongon demokraattisen tasavallassa toimivan Forces Démocratiques de Libération du Rwanda – FDLR joukkojen vetäytymisestä) eivät ole konkretisoituneet. Samaan aikaan aseellisten ryhmien iskut siviilejä kohtaan ovat lisääntyneet itäisessä osassa Kongon demokraattista tasavaltaa, ja Ruandan tukema AFC/M23 on jatkanut aluevaltauksia sekä rinnakkaisten hallintojen luomista valtaamallaan alueilla.

Rauhanpyrkimysten kannalta olennaista olisi, että osapuolet noudattaisivat tulitaukoa. Useita tulitaukoja on julistettu, mutta kaikkia on rikottu. Kongon demokraattisen tasavallan joukkojen ja M23:n yhteenotoissa on kuollut tuhansia siviilejä sekä YK-rauhanturvaoperaatio MONUSCON ja Eteläisen Afrikan kehitysyhteisö SADC:n operaatio SAMIDRC:n rauhanturvaajia. Hallitsematon tilanne on lisännyt rikollisuutta, vakavaa seksuaalista väkivaltaa ja etnisesti motivoitunutta väkivaltaa. Humanitaarinen tilanne on äärimmäisen vakava. Viime vuosien aikana maan sisällä siirtymään joutuneiden määrä on noin 8 miljoonaa, joista yli puoli miljoonaa on joutunut siirtymään vuoden 2025 aikana väkivaltaisuuksien lisääntymisen seurauksena.

Konfliktin juurisyyt liittyvät esimerkiksi kriittisten mineraalien kestävään ja oikeudenmukaiseen hallintaan ja hyödyntämiseen sekä siirtomaa-ajalta periytyviin valtionrajoihin. Kongon demokraattisen tasavallan itäosassa on paljon strategisia luonnonvaroja, kuten harvinaisia metalleja ja mineraaleja, joiden hallinnasta niin valtiot (mm. Ruanda, Kongon demokraattinen tasavalta ja Uganda) kuin niiden tukemat eri aseelliset ryhmät kilpailevat. Washingtonin 4.12. rauhansopimuksen myötä myös yhdysvaltalaisille yrityksille on pyritty varmistamaan pääsy kriittisiin mineraaleihin. Etniset jännitteet (Ruandan vuoden 1994 kansanmurhan perintö, jossa kuoli noin 800 000 maan tutsivähemmistön edustajaa) ovat keskeinen osa konfliktin monimutkaista kokonaiskuvaa. M23:n mukaan sen tavoitteena on itäisen Kongon demokraattisen tasavallan tutsiväestön suojeleminen, etenkin etnisten hutujen johtaman FDLR:n (Forces

Démocratiques de Libération du Rwanda) hyökkäyksiltä. Ruanda mukaan Goman alueen väkivaltaisuuksia on lietsonut Kongon demokraattisen tasavallan yhteistyö FDLR:n kanssa.

Konfliktin jatkuminen ja syveneminen lisää merkittävästi riskiä konfliktin laajentumisesta, aseellisten ryhmien roolin ja terrorismin uhan kasvusta ja muuttoliikekriisin syvenemisestä. Alueen kymmenet aseelliset ryhmät pyrkivät hyötymään tilanteesta. Ugandan ja Burundin joukot toimivat Kongon demokraattisessa tasavallassa sen hallinnon kutsumina.

Kongon demokraattinen tasavalta on katkaissut diplomaattisuhteensa Ruandaan. Myös Ruandan ja Etelä-Afrikan väliset jännitteet ovat olleet kasvussa SAMIDRC-sotilaiden kuolemien jälkeen. Myös Ruandan ja Burundin välit ovat kiristyneet entisestään. Burundi sulki Ruandan vastaisen rajansa tammi-kuussa 2024. Burundin läsnäolo Kongon demokraattisen tasavallassa on merkittävä. Burundi aloitti uudelleen sotilasyhteistyön Kongon demokraattisen tasavallan kanssa varmistaakseen yhteisten rajojen turvallisuuden. Burundilla on kahdenvälinen sopimus Kongon demokraattisen tasavallan kanssa Kongon demokraattisen tasavallan armeijan tukemisesta taistelussa Red-Tabara-kapinallisryhmää vastaan Itä-Kivussa. Burundin mukaan Ruanda tukee Red-Tabaraa ja maiden väliset suhteet ovat kireät. Ruanda syyttää yhteistyötä tekevien Kongon demokraattisen tasavallan, FDLR:n ja Burundin joukkojen lietsovan vihapuhetta tutseja vastaan nähden tämän eksistentiaalisena uhkana Ruandalle. Ruandan mukaan Burundin armeijalla on itäisessä osassa Kongon demokraattista tasavaltaa noin 10 000 sotilasta. Burundin asevoimien riski tulla vedetyksi konfliktiin on kasvanut burundilaissotilaiden määrän kasvaessa alueella.

Myös Ugandalla on osallisuus Kongon demokraattisen tasavallan luonnonvarojen anastamisessa. Uganda taistelee Allied Democratic Forces (ADF) kapinallisryhmää vastaan, jolla on kytkös Islamilaiseen valtioon (IS). Operaation myötä Uganda pyrkii kasvattamaan kauppaa ja pääsyä mineraaleihin yhteistyössä Kongon demokraattisen tasavallan kanssa. YK:n raportti kesäkuussa 2024 nosti Ruandan sotilaiden läsnäolon Kongon demokraattisen tasavallan itäosissa ohella esiin myös Ugandan tuen M23:lle. Uganda on kiistänyt jälkimmäisen.

YK:n rauhanturvaoperaatio MONUSCO toimii äärimmäisen vaikeissa olosuhteissa. Kongon demokraattinen tasavalta vaati vuonna 2023 MONUSCOa vetäytymään maasta vuoden 2023 loppuun mennessä, mutta alueen heikentyneen turvallisuustilanteen vuoksi Kongon demokraattisen tasavallan viranomaiset löyhensivät aikataulua, ja YK on jatkanut MONUSCON mandaattia kahdesti, viimeksi vuoden 2026 loppuun asti. MONUSCO osallistuu tulitauon todentamiseen ja sen roolia tarkastellaan uudelleen myöhemmin. Operaation päättämispäivää ei ole päätetty, mutta Kongon demokraattisen tasavallan pyyntö johti operaation irrottautumis suunnitelman laatimiseen ja operaation vaiheittaiseen vetäytymiseen. MONUSCO vetäytyi Etelä-Kivusta kesällä 2024 irrottautumis suunnitelman mukaisesti. Kongon demokraattisen tasavallan asevoimat ovat olleet tehottomat ja siten tukeutuneet eri aseryhmien palveluksiin. Länsimaat ovat vaatineet Kongon demokraattista tasavaltaa lopettamaan tämän yhteistyön.

YK:n turvallisuusneuvosto on tuominut M23:n ja Ruandan asevoimien toimet Kongon demokraattisen tasavallan itäosissa, painottanut osapuolten sitoutumista siviilien suojeluun, kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja humanitaarisen pääsyn varmistamiseen sekä varoittanut laajemman alueellisen konfliktin uhkasta. YK:n pääsihteeri tuomitsi 23.1.2025 ja 26.1.2025 jyrkästi M23:n hyökkäyksen, vaatien ensi kertaa Ruandaa lopettamaan tukensa M23:lle ja vetäytymään Kongon demokraattisesta tasavallasta. Afrikan unioni on vaatinut taistelujen välitöntä lopettamista. EU on 6.1.2025 ja 25.1.2025 tuominut M23:n toimet ja Ruandan tuen sille, vaatinut M23-ryhmää ja Ruandaa vetäytymään Kongon demokraattisesta tasavallasta sekä kehottanut osapuolia sitoutumaan alueellisiin rauhanprosesseihin.